

olar. Qıçırmaq üçün 1,5-2 həftə kifayət edir. Şirə tünd rəng alanda və köpüklənməsi dayananda artıq hazırdır. Kök altına tökməkdən ötrü 10 dəfə durulmuş, süzölmüş şirə, ağaclara çiləməkdən ötrü isə süzölmüş və 20 dəfə durulmuş şirə götürülür. **Təcrübəli təsərrüfatçılar duru yaşıl gübrəyə bir ovuc superfosfat (1 vedrə şirəyə 20 qr hesabı ilə) əlavə edirlər. Bu ona görə lazımdır ki, şirənin tərkibində əsasən azot və kalium olur.**

Gicətkən siderat bitki kimi tərəvəz bitkilərinin çoxu üçün faydalıdır, o, bitkilərin böyüməsini stimullaşdırır, yarpaqlarda xlorofillərin yaranmasına kömək edir. Lakin onu noxud, paxla, soğan və sarımsaq altına istifadə etmək olmaz.

Sideratlı kompost. Üzvi əkinçilik sisteminə kompostdan istifadə etmək nəzərdə tutulur. Kompost hazırlamaq üçün bitki qalıqları, biçilmiş yaşıl ot, siderat bitkilərin yaşıl kütləsi və digər məhsul tullantılardan istifadə edilir. Kompost topasında karbon-azot nisbəti 11:1 olmalıdır. Pomidor və kartof gövdəsi, qarğıdalı yarpaqları, küləş, taxta tozu, kolların budaqları karbon mənbəyi rolunu oynayır. Karbon çox olanda azotla zəngin təzə peyin, sümük unu, təzə gicətkən, biçilmiş yaşıl ot, noxud və paxlaların gövdələri əlavə edilir.

Qida maddələri ilə zənginləşdirmək üçün kompost topasına xəndəkotu, qarabaşaq, gicətkən (dəmirlə zəngindir), xardal, şabdar (fosforla zəngindir) kütləsi əlavə edilir. Komposta qarışdırmaq üçün yonca və xəndəkotu, həmçinin günəbaxandan da istifadə olunur. Günəbaxan tez boy atır, çoxlu yaşıl kütlə

verir. Onu yazda yaxud yayın əvvəlində əkirlər. Bitkini hündürlüyü 1,2 metrə çatanda yerdən çıxarır və kökləri ilə birlikdə doğrayıb xırdalayaraq kompost topasına qatırlar.

Beləliklə, sideratlardan istifadə edin. Az sonra öz şəxsi təcrübənizdə göstərəcəksiniz ki, sahədə hansı texnologiya ilə və hansı bitkiləri becərmək daha yaxşıdır. Sideratların toxumları baha deyil, onları mağazalardan, həmçinin bəzi kənd təsərrüfatı müəssisələrindən əldə etmək olur. Toxumların 100m² sahəyə səpin normaları: ağ xardal 120 q; yağlı ağ turp 200 q; payızlıq çovdar 1,3 kq; xovlu çöl noxudu əlavəsi ilə 700 q. Sonralar onların toxumunu siz özünüz istehsal edə bilərsiniz.

Sabir Ramazanov,
özal məsləhətçi

İkinci Kənd Təsərrüfatının İnkişafı və Kreditleşdirilməsi Layihəsi

“Masallı Regional
Məsləhət Mərkəzinin fəaliyyəti”

Layihə
Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı
Nazirliyi Yanında Kənd Təsərrüfatı
Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi
tərəfindən maliyyələşdirilir.

İcraçı: Aqro-Məsləhət Qeyri Hökumət Təşkilatı

Ünvan: Bakı, C.Cabbarlı 40.
Tel/faks 498188, 5967018.

“Köser” mətbəəsində çap olunmuşdur. Sayı 5000.

YAŞIL GÜBRƏLƏRƏ YAŞIL İŞIQ (II)

Bakı-2010

Yemlik paxla azotla zəngindir və digər paxlilərə nisbətən ağır torpaqlarda yaxşı inkişaf edir. Xüsusən qışı mülayim keçən rayonlarda əkilir. Çöl noxudu və tarla noxudu ilə qarışıq səpilir. Toxumları 4-6 sm dərinliyə basdırılır. Səpin norması hər metrə 22-30 qramdır.

Payızlıq çöl noxudu torpağı azotla və üzvi maddə ilə zənginləşdirir. O, payızda əsas bitkinin yığımindan sonra payızlıq çovdar, yaxud buğda ilə qarışıq səpilir (əvvəlcə çöl noxudu, bir neçə gündən sonra çovdar). Çöl noxudunun səpin dərinliyi 1 sm-dir. Toxumların səpin norması 1 m² 7-9 qramdır. Bitki mənfi temperatura və quraqlığa yaxşı dözüür. Çöl noxudunu həm payızda, həm də yazda becərmək mümkündür. O, gecyetišən bitkilər, məsələn, gecyetišən kələm üçün ən yaxşı sələfdir.

Xardal tezyetišən və soyuğadavamlı bitkidir. O, torpağı üzvi maddə ilə, həmçinin fosfor və kükürdlə zənginləşdirir. Onu torpaq azad olan bütün vaxtlarda səpmək olar. Ən çox ağ xardal yayılmışdır. Cücərtiləri 2-3°C-də inkişaf edir, mənfi 5°C-də qısamüddətli şaxtalara dözüür. Xardal torpağın ən yaxşı sanitarıdır və kartof altı sahələrdə əkiləndə daha çox fayda verir.

Birillik acı paxla göy, sarı və ağ olur, torpağı üzvi maddə, azot və fosforla zənginləşdirir. Acı paxlanın yaşıl gübrəsi qidalılığına görə peyinə yaxındır. Onun toxumu yayın axırında, yaxud yazın axırında səpilir. Yaşıl kütlə torpağa səpindən 8 həftə sonra verilir. Səpin 2,5 sm dərinliyində, cərgə üsulu sxemi üzrə (15-30x5-15 sm) aparılmalıdır. Ağ rəngli acı paxla daha çox yaşıl kütlə verir.

Vələmir torpağı üzvi maddə və kaliumla zənginləşdirir. Onu yazda payızlıq noxud, yaxud adi noxudla qarışıq səpmək lazımdır. Yaşıl kütləsi biçilib torpağa verilir. Şabdar, xardal kimi, torpağı üzvi maddə, fosfor və kükürdlə zənginləşdirir. Bitki qidasız torpaqları və turş reaksiyalı mühiti sevmir. Bitkinin kök sistemi çox dərinə gedir və şaxələnmiş olur, ona görə də şabdarın becərilməsi torpağın yumşaldılmasına kömək edir. Toxumların səpin norması 1 m²-ə 2,8 qramdır. Yazlıq şabdar yazın əvvəlində səpilir və çiçəklənənə qədər torpağa verilir. Payızlıq formalarını mülayim qışı olan rayonlarda qışqabağı səpmək olar.

Yağlı ağ turp tez böyüyən, yüksək məhsuldarlıqlı bitkidir. Bütün rayonlarda və bütün torpaqlarda yaxşı bitir. Bitki üçün kök və yarpaqların çox yaşıl kütlə verməsi xarakterik əlamətdir. Bu, üzvi və azot gübrələrinin dozasını azaltmağa imkan verir və bərkimiş torpaqların yumşaldılmasına kömək edir. Toxumları 3-5°C-də cücərir, cücərtiləri və yaşlı bitkiləri zəif şaxtalara dözümlüdür. Yaşıl kütləsi payızın sonunda torpağa verilir.

Payızlıq çovdar üzvi maddənin, azotun və kaliumun zəngin mənbəyidir. O yazda əsas bitkilərin altına verilir. Torpağın sanitarı kimi, çöl noxudu ilə birlikdə kartof altına verildəndə daha çox fayda gətirir. Yonca, ağ xəşənbül (birillik), sarı xəşənbül (ikiillik), payızlıq və yazlıq turpəng, xardal, vəhşi bitkilərdən gicitkən, xəndəkotu və s. sideratlar kimi istifadə oluna bilər.

Xəndəkotu. İngiltərədə xəndəkotundan

yaşıl gübrə kimi istifadə olunur. Onun yaşıl kütləsi azotdan əlavə, kaliumla da zəngindir. Kaliumun miqdarına görə xəndəkotu peyindən üç dəfə üstündür. Xəndəkotu bir yerdə 20 il bitir və yay ərzində bir neçə dəfə biçilir. Onun kaliumla zəngin biokütləsindən yaşıl mulça kimi tərəvəz və kartof əkinlərində istifadə edilir. Xəndəkotundan hazırlanmış duru yaşıl gübrə çoxlu kalium və azot tələb edən tərəvəz bitkilərinin (pomidor, xiyar, lobya) əlavə yemləndirilməsi üçün çox faydalıdır.

Kalium çatışmadıqda xəndəkotu şirəsi «təcili yardım» rolunu oynayır. Onun şirəsini kompost topasına tökmək xeyirlidir. m² xəndəkotu sahəsindən bir neçə biçimdə bir vedrə yaşıl gübrə toplamaq olar. Xəndəkotunu gilli düzən sahədə əkmək məsləhət görülür, onu kök çilikləri və zoğları ilə çoxaltmaq mümkündür.

İkievli gicitkən qiymətli yaşıl gübrədir. Bu hər bir təsərrüfatçı üçün adi əlaq olsa da, bir çox qida maddələrinin dəryasıdır. Tərəvəz ləkləri gicitkənin körpə zoğları ilə mulçalanır. Bu həm onların böyüməsinə və məhsuldarlığına müsbət təsir edir, həm də ilbizləri qorxudur. Gicitkən duru yaşıl gübrə kimi çox sərfəlidir. Onu torpağa toxum əmələ gətirənə qədər vermək lazımdır. Duru şirənin torpağa çilənməsi torpağa verilən bütün gübrələrdən daha tez təsir göstərir.

Gicitkən şirəsini taxta, yaxud plastik qablarda hazırlayırlar. Xırda doğranmış yaşıl gicitkənin üzərinə su töklür, (yaxşı olar ki, günəşdə isinmiş yağış suyu olsun) və qarışdırırlar. Xoşagəlməz iyi aradan qaldırmaq üçün şirəyə bir az valerian yarpaqları, yaxud bir ovuc toz atmaq